

แผนภูมิแสดงลำดับขั้นตอนการเรียนรู้

คำชี้แจงการใช้เอกสารประกอบการเรียน

เอกสารประกอบการเรียนเล่มนี้ นักเรียนสามารถศึกษาและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยก่อนศึกษาเนื้อหาให้นักเรียนอ่านคำชี้แจง และปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

๑. อ่านคำชี้แจงการใช้เอกสารประกอบการเรียนให้เข้าใจตามขั้นตอน
๒. ศึกษาสาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ ก่อนเริ่มเรียน
๓. ทำแบบทดสอบก่อนเรียนและตรวจคำตอบจากเฉลยในภาคผนวก
๔. ศึกษาเนื้อหาให้เข้าใจแล้วทำกิจกรรมที่กำหนดและตรวจคำตอบจากเฉลยในภาคผนวก
๕. ขณะศึกษาบทเรียนและปฏิบัติกิจกรรม ต้องไม่เปิดดูเฉลยคำตอบก่อน นักเรียนควรมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
๖. เมื่อศึกษาจบแล้วให้ทำแบบทดสอบหลังเรียน และเมื่อเสร็จแล้วตรวจคำตอบจากเฉลยในภาคผนวก
๗. สรุปผลคะแนนจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน คะแนนการตอบคำถาม แต่ละกิจกรรม และคะแนนจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน ลงในแบบสรุปผลการเรียน

อ่านคำชี้แจงการใช้เอกสารประกอบการเรียน
เข้าใจดีแล้ว จึงเปิดหน้าต่อไปค่ะ

ภูมิปัญญาไทยและการสิ้นสุดของอาณาจักรสุโขทัย

สาระสำคัญ

อาณาจักรสุโขทัยถึงแม้จะเป็นดินแดนที่มีอายุเก่าแก่มาเป็นเวลานานแต่ชาวสุโขทัยก็มีวิถีชีวิตและภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์ผลงานต่าง ๆ ออกมาเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของคนรุ่นหลัง สะท้อนให้เห็นถึงสติปัญญาอันชาญฉลาดของบรรพบุรุษไทย โดยอาศัยสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติเป็นปัจจัยเสริมในการสร้างสรรค์ความเจริญซึ่งเป็นรากฐานการพัฒนาสังคมไทยที่เราพบเห็นกันในชีวิตประจำวันในยุคปัจจุบัน

ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เป็นช่วงเวลาที่สุโขทัยมีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุดและขยายอาณาเขตไปอย่างกว้างขวาง แต่เมื่อสิ้นรัชกาลของพระองค์ กรุงสุโขทัยก็เสื่อมลงเรื่อย ๆ จนในที่สุดก็ถูกผนวกเข้ากับอยุธยาในปี พ.ศ. ๑๙๘๑

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. อธิบาย วิเคราะห์ เปรียบเทียบผลงานที่เกิดจากการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาสมัยสุโขทัย ที่มีผลต่อสังคมไทยในปัจจุบันได้
๒. บอกสาเหตุการเสื่อมอำนาจ และการสิ้นสุดของกรุงสุโขทัยได้

สาระการเรียนรู้

๑. ความหมายและคุณค่าของภูมิปัญญาไทย
๒. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย
๓. ผลงานการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย
๔. การเสื่อมอำนาจ และการสิ้นสุดของกรุงสุโขทัย

แบบทดสอบก่อนเรียน

เรื่อง ภูมิปัญญาไทยและการสิ้นสุดของอาณาจักรสุโขทัย

๑. เป้าหมายสำคัญในการผลิตเครื่องสังคโลกของสุโขทัย คือข้อใด

- ก. ให้เป็นผลงานศิลปะ
- ข. แจกเป็นที่ระลึก
- ค. นำไปประดับวิหาร
- ง. จำหน่ายเป็นสินค้า

๒. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาของคนไทยในด้านการใช้ตัวอักษรไทย คือ

- ก. การเผยแพร่พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทแบบลังกาวงศ์
- ข. เกิดจิตสำนึกในความเป็นชาติไทยที่มีสิ่งที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
- ค. ความสามารถในการจารึกตัวอักษรลงบนแผ่นศิลาเป็นครั้งแรก
- ง. ความต้องการการตอบสนอง ความต้องการอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์

๓. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ภูมิปัญญา มีหลายประการ ยกเว้น ข้อใด

- ก. เพื่อเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต
- ข. เพื่อความมั่นคงของอาณาจักร
- ค. เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากธรรมชาติ
- ง. เพื่อเป็นเกียรติประวัติแก่คนรุ่นหลัง

๔. “รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หินอ่อนสีเขียวอมเทา ใช้สำหรับให้พระสงฆ์ นั่งแสดงธรรมในวันพระ”
ในสมัยสุโขทัยเรียกว่าอะไร

ก. อาสนะ	ข. แผ่นศิลา
ค. พระแท่นมั่งคศิลาบาตร	ง. ศิลาจารึก

๕. อาณาจักรสุโขทัยถูกผนวกรวมกับอาณาจักรอยุธยาอย่างสมบูรณ์ในรัชสมัยใด

ก. พระบรมราชาธิราชที่ ๒	ข. พระบรมไตรโลกนาถ
ค. พระรามาธิบดีที่ ๑	ง. สมเด็จพระรามาธิบดี

๖. ข้อใดเป็นภัยต่อความมั่นคงของอาณาจักรสุโขทัยมากที่สุด

- ก. การแผ่อำนาจของมอญ
- ข. การแผ่อำนาจของล้านนา
- ค. การแผ่อำนาจของอยุธยา
- ง. การแผ่อำนาจของเขมร

๗. สาเหตุที่เป็นจุดเริ่มต้นของความแตกแยกภายในอาณาจักรสุโขทัย คือข้อใด

- ก. การสร้างความรื่นรมย์ในหมู่ราษฎร
- ข. การมุ่งแต่จะค้าขายกับต่างประเทศ
- ค. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมาก
- ง. การขาดความสามัคคีต่อกัน

๘. หากกรุงสุโขทัยจะค้าขายกับอินเดียและอาหรับ ควรจะใช้เส้นทางคมนาคมในข้อใด

- ก. เส้นทางถนนพระร่วง – ชากังราว
- ข. เส้นทาง สุโขทัย - เมะตะมะ
- ค. เส้นทาง สุโขทัย - อ่าวไทย
- ง. เส้นทางสุโขทัย – ศรีสัตนาลัย

๙. เพราะเหตุใดเครื่องสังคโลกของกรุงสุโขทัยจึงมีชื่อเสียงและได้รับความนิยม

- ก. เพราะต่างประเทศให้ความสนใจ
- ข. เพราะเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่หาได้ยาก
- ค. เพราะได้รับการรวมวิธีการผลิตใหม่ๆ จากอินเดีย
- ง. เพราะมีการปรับปรุงลวดลายใหม่ให้สวยงามอยู่เสมอ

๑๐. แนวคันดินสำหรับบังคับน้ำ ในสมัยสุโขทัยเรียกว่า

ก. ทำนบพระร่วง	ข. สรีดภงค์
ค. ตระพัง	ง. ท่อระบายน้ำ

ทำเสร็จแล้ว ตรวจสอบคำตอบ
จากเฉลยในภาคผนวก
ได้เลยครับ

ความหมายของภูมิปัญญาไทย

ภูมิปัญญาไทย ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Wisdom หมายถึง ความรู้ความสามารถ วิธีการ ผลงานที่คนไทยได้ค้นคว้า รวบรวม และจัดเป็นความรู้ ถ่ายทอด ปรับปรุงจากคนรุ่นหนึ่ง มาสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จนเกิดผลิตผลที่ดี งดงาม มีคุณค่า มีประโยชน์ สามารถนำมาแก้ปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตได้

ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ทรงภูมิปัญญาไทย คือ ผู้นำที่มีความรู้ มีฝีมือทางช่าง สามารถ คิดประดิษฐ์ ตัดสินใจแก้ปัญหาของชาวบ้าน แต่ละหมู่บ้าน แต่ละชุมชนไทยได้

คุณค่าของภูมิปัญญาไทย

พระมหากษัตริย์ไทยได้ใช้ภูมิปัญญาในการสร้างชาติ สร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่ ประเทศชาติมาโดยตลอด ตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระองค์ทรงปกครองประชาชน ด้วยพระเมตตาแบบพ่อปกครองลูก ผู้ใด ประสบความเดือดร้อนก็สามารถชี้ระฆังแสดงความ เดือดร้อนเพื่อขอรับพระราชทานความช่วยเหลือ ทำให้ประชาชนมีความจงรักภักดีต่อพระองค์ ต่อประเทศชาติ ร่วมกันสร้างบ้านเรือนจนเจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่น

ภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัย เช่น ภูมิปัญญาทางภาษา ได้แก่ การมีอักษรไทยเป็นของตนเอง และมีวิวัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน ภูมิปัญญาทางวรรณกรรมไทยจัดเป็นวรรณกรรมที่มีความไพเราะ ได้อรรถรสครบทุกด้าน วรรณกรรม หลายเรื่องได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศ หลายภาษา ด้านอาหาร อาหารไทยเป็นอาหารที่ปรุงง่าย พืชที่ใช้ประกอบอาหารส่วนใหญ่เป็น พืชสมุนไพร ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นและราคาถูก มีคุณค่าทางโภชนาการ และยังป้องกันโรคได้ หลายโรค เพราะส่วนประกอบส่วนใหญ่เป็นพืชสมุนไพร เช่น ตะไคร้ จิง ข่า กระชาย ใบมะกรูด ใบโหระพา ใบกะเพรา เป็นต้น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย

ในสมัยสุโขทัยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาของคนไทย ดังนี้

๑. ความต้องการปัจจัยในการดำรงชีวิต ทำให้ผู้คนจำเป็นต้องปรับตัว และสร้างสรรค์ภูมิปัญญาเพื่อความอยู่รอด และอยู่อย่างมีความสุข สะดวกสบาย รวมทั้งเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยคิดประดิษฐ์หรือพัฒนาสิ่งแวดลอมเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ เช่น การนำพืชพรรณธรรมชาติมาปรุงเป็นอาหาร ทำยารักษาโรค การนำเส้นใยจากพืช เช่น ปอ ฝ้าย ป่าน มาประดิษฐ์เป็นเสื้อผ้า กระเป๋า และยังประดิษฐ์เป็นเครื่องใช้ต่าง ๆ ได้แก่ การทำเครื่องมือดักจับสัตว์ป่า สัตว์น้ำ เครื่องมือทุ่นแรงในการทำไร่ทำนา การปลูกพืช และการหาของป่า

๒. ความต้องการแก้ปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เช่น ความต้องการกักเก็บน้ำเอาไว้ใช้ในฤดูแล้ง (แล้ง) บางพื้นที่มีน้ำท่วมในฤดูฝน ทำให้มีการแก้ปัญหาด้วยการสร้างบ้านเรือนที่ยกพื้นสูงขึ้น เพื่อป้องกันน้ำท่วม เป็นต้น

๓. ความต้องการที่จะใช้ประโยชน์จากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อนำมาสร้างความสงบสุขให้สังคม คนไทยมีความเชื่อดั้งเดิมในเรื่องของการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เช่น ผีบ้านผีเรือน ผีฟ้า เจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าที่ เจ้าทาง เทวดา แม่โพสพ แม่คงคา พระภูมิ ดินไม้ใหญ่ ซึ่งเชื่อว่า มีเทวดาหรือนางไม้พักอาศัยอยู่ ถ้าใครไปตัดต้นไม้หรือทำสกปรกกรอบ ๆ บริเวณนั้น อาจถูกลงโทษถึงแก่ชีวิตได้ นับได้ว่าเป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติโดยทางอ้อมอย่างหนึ่ง การที่คนไทยในสมัยสุโขทัย ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา จึงนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เช่น การไม่ทำความชั่ว การทำความดี ความเกรงกลัวต่อบาป ภูมิปัญญาที่ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา เช่น การเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังในโบสถ์ ที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ ชาดก สวรรค์ นรก การสร้างประติมากรรม เช่น พระพุทธรูป การสร้างสถาปัตยกรรม เช่น โบสถ์ เจดีย์ตามยุคสมัย

๔. ความต้องการให้เกิดความมั่นคงของอาณาจักร เช่น ต้องการให้คนไทยมีการ พุฒ อ่าน เขียน ภาษาเดียวกัน อันแสดงถึงความเป็นคนในเชื้อชาติเดียวกัน หรือการที่อาณาจักรสุโขทัย มีสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ เช่น มีการติดต่อค้าขาย การส่งเสริมกิจกรรมทางด้านศาสนา ทำให้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรม มีการผสมผสานวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เกิดจากภูมิปัญญาไทยให้เหมาะสมกับยุคสมัย

ภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นมานั้น มักจะมีเหตุปัจจัยมาจากสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ และสภาพสังคมความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสมัยนั้น ๆ รวมทั้งการติดต่อสื่อสาร ผสมผสานวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในยุคสมัยนั้น ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการแก้ปัญหาชีวิตที่เหมาะสมนั่นเอง

บรรพบุรุษของเรา ช่างคิด
และช่างทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์
ต่อลูกหลานมาก

กิจกรรมที่ ๑

เรื่อง ปักป้ายการสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาสมัยสุโขทัย

คำชี้แจง ให้นักเรียนเติมข้อความลงในแผนผังความคิดที่กำหนดให้ (๘ คะแนน)

ผลงานการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัย

ในสมัยสุโขทัยมีผลงานทางด้านภูมิปัญญาไทยหลายอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถของคนไทยในการแก้ปัญหาการดำรงชีวิตในลักษณะต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนี้

๑. การชลประทาน

เนื่องจากสภาพของดินในเขตเมืองสุโขทัยส่วนใหญ่เป็นที่ดินปนทรายไม่อุ้มน้ำ ทำให้เกิดปัญหาในการเพาะปลูกเพราะขาดแคลนน้ำโดยเฉพาะในฤดูแล้ง ด้วยเหตุนี้ชาวสุโขทัยจึงหาวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ด้วยการสร้างระบบชลประทานเพื่อเก็บน้ำเอาไว้ใช้ได้ตลอดทั้งปี มีการชักน้ำ เก็บกักน้ำ และระบายน้ำ

มีการชักน้ำจากที่สูงทางด้านตะวันตกของสุโขทัยมายังบริเวณที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยตลอดจนมีการสร้างแนวคันดินเพื่อบังคับน้ำที่ไหลจากที่สูงและหุบเขามาเก็บไว้ในคู ห้วย สระน้ำ โดยมีท่อนดินขนาดใหญ่ฝังลึกลงใต้ผิวดิน แนวคันดินสำหรับบังคับน้ำนี้เรียกว่า “เขื่อนพระร่วง”

นอกจากนี้มีการสร้างตระพังเก็บน้ำหรือสระน้ำสำหรับเก็บน้ำ มีการสร้างแหล่งรับน้ำ และระบายน้ำที่เป็นส่วนเกินจากแหล่งเก็บน้ำจะใช้วิธีการระบายน้ำโดยทางน้ำเล็ก ๆ ลงสู่ที่ต่ำ ซึ่งมีทั้งสระน้ำขนาดใหญ่และลำคลองที่ทำหน้าที่ระบายน้ำลงสู่แม่น้ำลำคลอง แหล่งสำหรับรับน้ำ และเก็บน้ำเพื่อระบายน้ำส่วนเกินไปยังพื้นที่ที่ต่ำกว่านั้นเรียกว่า “สรีดถงค์”

สรีดถงค์ ใช้เก็บน้ำเพื่อระบายน้ำส่วนเกินไปยังพื้นที่ต่ำ

ภาพจาก <http://www.thaigoodview.com>.

จากการสำรวจพบว่า มีการทำท่อนเชื่อมระหว่างเขา เพื่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดมหึมาถึง ๗ แห่ง โดยตั้งอยู่ในทิศทางต่าง ๆ รอบเมืองสุโขทัย ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งก่อสร้างและโบราณวัตถุที่เป็นระบบชลประทานอันยอดเยี่ยม ในสมัยสุโขทัย ดังปรากฏในศิลาจารึก หลักที่ ๑ การสร้างท่อนกันน้ำนี้ได้ทำเป็นแนวคันดินเชื่อมระหว่าง เขากิวอ้ายมา และ เขาพระบาทใหญ่ กันน้ำไว้หน้าทำนบปุด้วยหินใหญ่โดยตลอด มีฝายน้ำล้น และท่อระบายน้ำอยู่ทางใต้ทำนบ มีลำรางระบายน้ำส่งเข้าตัวเมือง โดยมีคลองทั้งที่ขุดขึ้นและเป็นธรรมชาติ ต่อเข้ากับลำรางนี้ นำน้ำไปเก็บไว้ในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และตะวันตกนอกเมือง ส่วนในเมืองมีคลองเสาหอ แยกน้ำจากลำรางไปเก็บไว้ในสระน้ำขนาดใหญ่ตามวัดวาอาราม เช่น วัดตระพังทอง วัดตระพังเงิน วัดสระศรี และ วัดตระพังสอ

การที่ชาวสุโขทัยสามารถใช้วิธีเอาชนะปัญหาการขาดแคลนน้ำในหน้าแล้งด้วยการใช้วิธีการที่ในปัจจุบันเรียกว่า “การชลประทาน” จัดได้ว่าเป็นภูมิปัญญาไทยอย่างหนึ่งของชาวสุโขทัย ซึ่งแนวคิดนี้ก็ยังคงใช้ปฏิบัติต่อเนื่องกันมาในสมัยหลัง ๆ

ท่อน้ำที่ขุดค้นพบ ใช้สำหรับการชลประทานในสมัยสุโขทัย

ภาพจาก : <http://www.thaiblogonline.com>.

๒. การวางผังเมือง

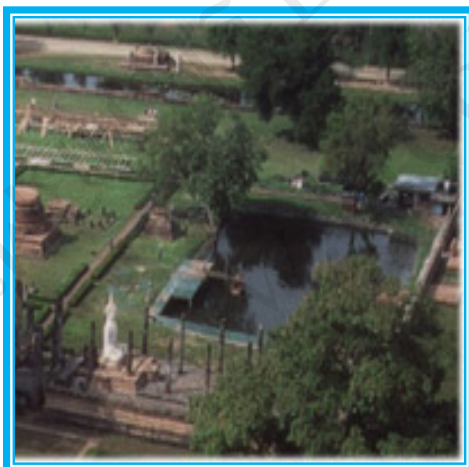
ร่องรอยของเมืองสุโขทัยชี้ให้เห็นถึงภูมิปัญญาของผู้นำอาณาจักรสุโขทัยที่ได้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้กลายเป็นสภาพที่อยู่อาศัยแบบชุมชนเมือง โดยมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีคูน้ำล้อมรอบ มีการจัดสร้างกำแพงเมือง ถนน ศาสนสถาน สระน้ำ และเส้นทางระบายน้ำอย่างเป็นระเบียบ

ลักษณะพิเศษของเมืองสุโขทัยที่สำคัญ คือ การสร้างกำแพงดินสามชั้นที่เรียกว่า ตรีบูร ซึ่งจะมีประโยชน์สำหรับชุมชนเมือง ๒ ประการ คือ

๑. ใช้ในการป้องกันข้าศึก ศัตรู โดยกำแพงและคูน้ำที่ติดต่อกันจะเป็นเหมือนเครื่องกีดขวางข้าศึก

๒. เป็นที่ระบายน้ำเนื่องจากเมืองสุโขทัยมีทำเลที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ลาดเชิงเขา การสร้างตรีบูร ทำให้มีคูน้ำถึงสองชั้นสำหรับนำน้ำจากภูเขาเข้าไปในคูเมืองและระบายน้ำไปลงสระและตระพัง ซึ่งเป็นสระน้ำขนาดใหญ่ ภายนอกตัวเมือง

ถือได้ว่าลักษณะการวางผังเมืองของอาณาจักรสุโขทัย มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพราะมีการใช้ระบบการระบายน้ำและการเก็บกักน้ำในเขตเมืองสุโขทัย ทำให้สามารถเอาชนะสภาพแวดล้อมที่ขาดแคลนน้ำได้

กำแพงเมืองสุโขทัย หลักฐานในศิลาจารึก เรียกว่า ตรีบูร มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า

ภาพจาก <http://www.sukhothai.go.th>

๓. การคมนาคม มีการจัดระบบการขนส่งที่มีความสะดวกรวดเร็ว ได้แก่

- การคมนาคมภายในอาณาจักร มีการสร้างถนนเพื่อใช้ติดต่อกัน เรียกว่า ถนนพระร่วง เพื่อความสะดวกในการนำสินค้าผ่านและแลกเปลี่ยนสินค้าได้สะดวก มีการสร้างตระพัง บ่อน้ำ อยู่ข้างถนน เพื่อสะดวกแก่ผู้มาค้าขาย

- การคมนาคมติดต่อกับต่างประเทศ ทางบกที่สำคัญ คือ เส้นทางสุโขทัย - เมะตะมะ เพื่อไปค้าขายกับชาวอินเดีย เปอร์เซีย และอาหรับ ทางน้ำ คือ เส้นทางจากสุโขทัย - อ่าวไทย เพื่อติดต่อกับพ่อค้าทางใต้ของสุโขทัย สายเหนือไปศรีสัชนาลัย สายใต้ ไปกำแพงเพชร

๔. การใช้คติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

การใช้คติความเชื่อในเรื่องของพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม นับเป็นภูมิปัญญาที่ชาญฉลาดของชาวสุโขทัยการปลูกฝังนิสัยของคนไทยในสมัยสุโขทัยให้มีความสงบและมีศีลธรรมเพื่อความร่มเย็น ของผู้คนในสังคม จำเป็นต้องมีวิธีแบบยล จึงมีการประยุกต์นำเอาคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือปลูกฝังศีลธรรมคนในสังคม เช่น

ภาพจำลอง พระแท่นมณฑลศิลาบาตร

การนำเรื่องนรก สวรรค์ ซึ่งปรากฏในหนังสือ ไตรภูมิพระร่วง มาสอนให้คนทำความดีและเกรงกลัว ต่อบาป จากหลักฐานศิลาจารึกหลักที่ ๑ กล่าวถึง พระแท่นมณฑลศิลา ว่ามีลักษณะรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เป็นหินอ่อนสีเขียวอมเทา ชนิดเดียวกับหินที่ทำ หลักศิลาจารึก หลักที่ ๑ กว้างสำหรับขนาดพระสงฆ์ ขึ้นนั่งขัดสมาธิเรียงสองได้สี่รูปหนา ๕.๕ นิ้ว ส่วนความกว้างและยาว ทั้ง ๔ ด้าน ไม่เท่ากัน และ ที่ส่วนหนา โดยตลอดทั้งสี่ด้านแกะสลักเป็นลวดลาย เพื่อใช้เป็น “อาสน์สงฆ์” สำหรับพระภิกษุที่มีภูมิธรรม และมีพรรษา ระดับ ปุครุ เถร มหาเถร นั่งสวดธรรม แก่อุบาสก ในวันพระของทุกเดือน

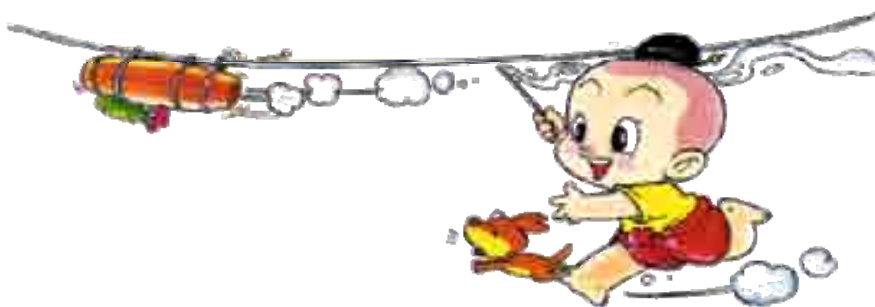
ภาพจาก : www.legendhasukhothai.com.

กิจกรรมที่ ๒

เรื่อง ผลงานการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาสมัยสุโขทัย

คำชี้แจง ให้นักเรียนวิเคราะห์คำที่ครูกำหนดให้แล้วตอบคำถาม (๑๐ คะแนน)

คำ	ความหมาย	เหตุผลที่สร้างหรือสนับสนุน
สตรีดงค		
ตรีบูร		
ถนนพระร่วง		
ไตรภูมิพระร่วง		
พระแท่นมนังคศิลาบาตร		

๕. การสร้างเครื่องปั้นดินเผา

สังคโลก หมายถึง เครื่องปั้นดินเผาเนื้อละเอียด ทำมาจากแร่กาแลน (ดินขาว) คุณภาพดี มีการเคลือบผิวและตกแต่งลวดลายงดงาม ส่วนใหญ่ เคลือบสีเขียว นอกจากนี้ ยังมีสีน้ำตาล สีขาว ต่อมา มีการเขียนลายสีดำได้เคลือบ

ภูมิปัญญาไทยในการทำเครื่องสังคโลกของชาวสุโขทัย ได้รับอิทธิพลมาจากจีน การผลิตเครื่องสังคโลกในช่วงแรก เพื่อประโยชน์ใช้สอย และค้าขายในชุมชนและหัวเมืองใกล้เคียง ต่อมาชาวศรีสัชนาลัยสามารถสร้างเตาที่ใช้เผาเครื่องสังคโลกคุณภาพดี และดำเนินการผลิตจนสามารถส่งออกขายอย่างแพร่หลายในตลาดต่างแดนได้

ผลิตภัณฑ์มีทั้ง เครื่องใช้ เช่น จาน ชาม โถ กระปุก ขวด ไห แจกัน กระโถน เครื่องก่อสร้าง เช่น กระเบื้อง ลูกคัง ท่อน้ำ เครื่องประดับ เช่น ตุ๊กตา และรูปสัตว์ต่าง ๆ ศูนย์กลางการผลิตอยู่ที่ สุโขทัย และ ศรีสัชนาลัย การเผาเครื่องสังคโลก นิยมเผาในช่วงฤดูฝน เพราะอากาศในเตาและพื้นที่ใช้เผามีความชื้นมาก ซึ่งทำให้ออกมาสวยงาม

เตาที่ใช้ในการเผาเครื่องสังคโลก เรียกว่า เตาทุเรียง มีแหล่งที่พบ ๓ แหล่ง ดังนี้

แหล่งเตาทุเรียง	ที่ตั้ง	สังคโลกที่ผลิต
เตาทุเรียงสุโขทัย	อุทยานประวัติศาสตร์ สุโขทัย	ชุนน้ำดินด้วยสืขาว เขียนลวดลาย ด้วยฟู่กัน ลายที่นิยมคือ ลายปลา
เตาทุเรียงป่ายาง	อุทยานประวัติศาสตร์ ศรีสัชนาลัย	มีคุณภาพ สวยงาม ประณีต นิยม เขียนลวดลายสีดำนบนพื้นที่ขาวนวล เชื่อว่าเป็นเตาหลวงใช้ผลิตของ สวยงามในราชสำนัก
เตาทุเรียงเกาะน้อย	อำเภอศรีสัชนาลัย	ผลิตเครื่องถ้วยสีน้ำตาล เรียกว่า ชะเลียง ต่อมาพัฒนาเป็น เครื่องเคลือบเซลาดอน (สีเขียวไข่กา)

๖. การทำวัตถุปูนปั้น

เนื่องจากในเมืองสุโขทัยมีการปั้นพระพุทธรูปด้วยปูนเป็นจำนวนมากตามศาสนสถานต่าง ๆ วิธีการสำคัญในการทำวัตถุปูนปั้น คือ การใช้ปูน ทราชและน้ำอ้อยผสมกัน เพื่อทำเป็นวัตถุดิบ ในการนำมาปั้นเป็นสิ่งต่าง ๆ ซึ่งผลที่ตามมาจะพบว่า สามารถทำให้ปูนแข็งตัวได้เร็วขึ้น ตัวอย่างงานปูนปั้น เช่น พระพุทธรูปและการปั้นสิ่งตกแต่งศาสนสถานต่าง ๆ ตามวัด โบสถ์ วิหาร

ศิลปะปูนปั้นที่ใช้การตกแต่งศาสนสถานต่าง ๆ

ภาพจาก : <http://www.thaiblogonline.com>.

๗. ศิลปจารึก ในสมัยสุโขทัยมีหลักศิลปจารึกเป็นจำนวนมาก ได้จารึกด้วยตัวหนังสือไทย ทำให้คนรุ่นหลังได้ทราบเหตุการณ์ต่าง ๆ ของพระมหากษัตริย์และสังคมว่าเป็นอย่างไร เช่น ศิลปจารึกหลักที่ ๑ รัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ให้ความรู้ด้านต่าง ๆ ได้แก่

- ประวัติของพระองค์ เช่น “พ่อกูซื้อศรีอินทราทิตย์ แม่กูชื่อนางเสือง พี่กูชื่อบานเมือง ตูพี่น้องท้องเดียวกันห้าคน ผู้ชายสามผู้หญิงสอง”
- ความกล้าหาญ เช่น “เมื่อกูขึ้นใหญ่ได้สืบเก่าเข้า พ่อขุนสามชนเจ้าเมืองฉอดมาท่ (มาตี) เมืองตาก พ่อกูไปรบขุนสามชนหัวซ้าย ขุนสามชนเคลื่อนเข้า พ่อกูหนีญญา ยาจแจ กูบ่หนี กูชี้ข้างเบกพล กูจับเข้าก่อนพ่อกู กูต่อข้างด้วยขุนสามชน ตนกู พุ่งข้างขุนสามชน ตัวชื่อเมืองแพ่ ขุนสามชนพ่ายหนี พ่อกูจึงตั้งชื่อกูชื่อพระรามคำแหง
- ความเคารพ และความกตัญญูตเวทีของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ที่ได้ปฏิบัติต่อ พระราชบิดา พระราชมารดา และพระเชษฐา เช่น เมื่อชั่วพ่อกู กูบ่าเรอแก่พ่อ กูบ่าเรอแก่แม่กู กูได้ตัวเนื้อตัวปลา กูเอามาแก่พ่อกู กูได้หมากส้มหมากหวานอันใดกินอร่อยกินดี กูเอามาแก่พ่อกู พ่อกูตาย ยังพี่กู กูพ่ำบ่าเรอแก่พี่กูดังบ่าเรอแก่พ่อกู พี่กูตายจึงได้เมืองแก่กูทั้งกลม ศิลปจารึก ทำให้เรารู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในสมัยสุโขทัยได้เป็นอย่างดี

๘. การประดิษฐ์ตัวอักษรไทย

ถือว่าการประดิษฐ์ตัวอักษรไทยหรือลายสือไทยที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงสร้างขึ้น ในปี พ.ศ. ๑๘๒๖ เป็นสิ่งที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนไทย เนื่องจากทำให้ชนชาติไทยมี ตัวหนังสือเป็นของตนเองและถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญบอกถึงภูมิปัญญาของคนไทย ที่ยิ่งใหญ่อันช่วยให้เราในฐานะคนรุ่นหลัง ได้ทราบประวัติความเป็นมาของคนไทย

ภูมิปัญญาในการประดิษฐ์ตัวอักษรไทยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช มีลักษณะพิเศษ และเป็นประโยชน์ต่อการใช้เขียนในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมากเพราะมีการสร้างคำ สระมาเรียงอยู่ในระดับเดียวกับพยัญชนะทำให้เกิดความสะดวกต่อการพิมพ์ในยุคต่อมาและเป็นรากฐานของ ตัวอักษรไทยที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้

จากภูมิปัญญาที่มีภาษาไทย
สำหรับพูด อ่าน เขียน
เป็นภาษาของตัวเอง

กิจกรรมที่ ๓

เรื่อง การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาสมัยสุโขทัย

คำสั่ง ให้นักเรียนวิเคราะห์ข้อความที่มีความสัมพันธ์กันและนำตัวเลขไปใส่
ในช่องสี่เหลี่ยมที่กำหนดให้ (๑๒ คะแนน)

๑. พ่อขุนรามคำแหง

๒. ศิลาจารึกหลักที่ ๑

๓. เครื่องสังคโลก

๔. หลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์

๕. มีแหล่งสำคัญอยู่ที่สุโขทัยและศรีสัชนาลัย

๖. วัตถุ ปูน+ ทราช+น้ำอ้อย

๗. ประดิษฐ์อักษรไทย

๘. เตาที่ใช้เผา คือ เตาทุเรียง

๙. ช่วยให้ปูนแข็งตัวเร็วขึ้น

๑๐. สระและพยัญชนะเขียนอยู่ในบรรทัดเดียวกันสะดวกต่อการพิมพ์ในปัจจุบัน

๑๑. นิยมเผาตุณเพราะเนื่องจากมีความชื้นในเตาสูงทำให้ออกมาสวยงาม

๑๒. ให้ความรู้ด้านประวัติความกล้าหาญ ความเคารพความกตัญญูของพ่อขุนรามคำแหง

--	--	--

--	--	--

--	--	--	--

--	--

ทดสอบตัวเองกันอีกสักครั้ง
แล้วได้คะแนนเท่าไร อย่าลืม
บอกจุกด้วยนะครับ

การเสื่อมอำนาจของอาณาจักรสุโขทัย

หลังจากสิ้นรัชสมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช อาณาจักรสุโขทัยก็เริ่มเสื่อมและอ่อนแอลงเรื่อย ๆ

สาเหตุของการเสื่อมอำนาจของอาณาจักรสุโขทัย

๑. ขาดผู้นำที่เข้มแข็ง

ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชซึ่ง อาณาจักรสุโขทัยมีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง ขยายอาณาเขตได้กว้างขวาง แต่หลังจากสิ้นสุด รัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแล้วกษัตริย์ที่ครองสุโขทัยเกือบทุกพระองค์ไม่ค่อยมีความเข้มแข็ง ทั้งด้านการปกครองและผู้นำกองทัพที่อ่อนแอ ทำให้หัวเมืองประเทศราช และหัวเมืองทางใต้ตั้งตนเป็นอิสระ เช่น อาณาจักรมอญ และกรุงศรีอยุธยา เป็นต้น

๒. การแตกแยกภายใน

มีการแย่งชิงอำนาจ และแย่งชิงราชสมบัติกันระหว่างเจ้านายราชวงศ์สุโขทัยในปี พ.ศ. ๑๘๕๐ พระมหาธรรมราชา (พญาลิไท) ได้ประหารศัตรูคู่แข่งแล้วปราบดาภิเษกเป็นกษัตริย์ ใน พ.ศ. ๑๘๖๒ พระมหาธรรมราชาที่ ๓ (ไสยลือไท) สวรรคตเกิดการแย่งสมบัติกันระหว่างพระยาบันเมืองกับพระยารามกลายเป็นสงครามกลางเมือง จนกระทั่งทำให้สุโขทัยต้องแบ่งออกเป็นสองส่วน มีเมืองหลวงที่สุโขทัย และพิษณุโลก

๓. การถูกตัดขาดทางการค้า

เมืองต่าง ๆ แยกตัวเป็นอิสระโดยเฉพาะกรุงศรีอยุธยาได้แยกตัวเป็นอิสระเมื่อ พ.ศ. ๑๘๕๓ และสามารถตัดเส้นทางทางการค้าทางทะเลกับประเทศภายนอกของสุโขทัยลงได้

๔. เมืองประเทศราชแข็งเมือง

บรรดาหัวเมืองต่าง ๆ ที่เคยเป็นเมืองขึ้นของสุโขทัยได้แข็งเมือง และตั้งตนเป็นอิสระ ไม่ยอมอ่อนน้อมต่อสุโขทัยอีกต่อไป เช่น เมืองแพร่ เมืองน่าน และหัวเมืองมอญ สำหรับมอญ นอกจากแข็งเมืองแล้วได้ยกทัพมาตีเมืองทวายและตะนาวศรีเมืองขึ้นของสุโขทัยไว้ในอำนาจ

๕. การขยายอาณาเขตของอาณาจักรอยุธยา

พระเจ้าอู่ทองทรงตั้งอาณาจักรอยุธยาเป็นราชธานีสำเร็จใน พ.ศ. ๑๘๕๓ ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระมหาธรรมราชาที่ ๑ (ลิไทย) ครองราชย์อยู่ที่สุโขทัย และยอมรับความเป็นอิสระของอาณาจักรอยุธยา

อยุธยาขกกองทัพไปตีสุโขทัยหลายครั้ง จนกระทั่ง ปี พ.ศ. ๑๘๖๒ พระมหาธรรมราชาที่ ๑ (ไสยลือไทย) สวรรคตพระราชโอรสได้แย่งชิงราชสมบัติกัน กรุงศรีอยุธยาไปปราบได้สำเร็จ และทรงอภิเษกให้พระยาบันเมืองครองสุโขทัย พระยารามกำแพงครองเมืองกำแพงเพชร

พ.ศ. ๑๘๘๑ พระยาบันเมืองที่ครองเมืองสุโขทัยสวรรคต พระมหาธรรมราชาธิราชที่ ๒ (เจ้าสามพระยา) แห่งกรุงศรีอยุธยาได้ส่งพระรามแสนราชโอรสซึ่งมีเชื้อสายสุโขทัยทางมารดาไปครองเมืองสุโขทัย

บรรพบุรุษผู้ดูแลถ่ายทอดไว้ให้
ถูกต้องรักษากฎมีปัญญาเหล่านี้ไว้
สุดชีวิตเลยครับ

กิจกรรมที่ ๔

เรื่อง การสิ้นสุดของอาณาจักรสุโขทัย

คำสั่ง ให้นักเรียนจับคู่ข้อความที่สัมพันธ์กัน (๕ คะแนน)

.....๑. ความเสื่อมของสุโขทัย	ก. อาณาจักรมอญ และกรุงศรีอยุธยา
.....๒. สุโขทัยตกเป็นเมืองขึ้นของอยุธยา	ข. พระมหาธรรมราชาธิราชที่ ๒ (พระเจ้าสามพระยา)
.....๓. การถูกตัดเส้นทางค้าทางทะเลกับประเทศภายนอกของสุโขทัย	ค. การแยกตัวเป็นอิสระของอาณาจักรอยุธยา
.....๔. สุโขทัยกลายเป็นส่วนหนึ่งของอยุธยา	ง. เริ่มเกิดขึ้นหลังสิ้นสุดสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
.....๕. หัวเมืองประเทศราช และหัวเมืองทางใต้ที่ตั้งตนเป็นอิสระ	จ. สมัยพระมหาธรรมราชาที่ ๓

ลองมาทดสอบตัวเองกัน
อีกสักครั้งนะคะ

สรุป ภูมิปัญญาไทย และการสิ้นสุดของอาณาจักรสุโขทัย

กรุงสุโขทัยได้ส่งสมภูมิปัญญา และส่งผลกระทบต่อประเทศชาติในปัจจุบัน ที่สำคัญ ได้แก่ การเอาชนะปัญหาการขาดแคลนน้ำในหน้าแล้งด้วยการ ใช้วิธีการที่ในปัจจุบันเรียกว่า “การชลประทาน” การวางผังเมืองของอาณาจักรสุโขทัย เรียกว่า ตรินูร โดยมีการใช้ระบบการระบายน้ำและการเก็บกักน้ำในเขตเมืองสุโขทัย การพัฒนาการคมนาคมภายในอาณาจักร มีการสร้างถนนเพื่อใช้ติดต่อกัน เรียกว่า ถนนพระร่วง เพื่อความสะดวกในการค้าขาย

การผลิตเครื่องสังคโลกในช่วงแรก เพื่อประโยชน์ใช้สอย และค้าขายในชุมชนและหัวเมืองใกล้เคียง ต่อมา ชาวศรีสัชนาลัยสามารถสร้างเตาที่ใช้เผาเครื่องสังคโลกคุณภาพดี และดำเนินการผลิตจนสามารถส่งออกขายอย่างแพร่หลายในตลาดต่างแดน มีการใช้คติความเชื่อในเรื่องของพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม ปลุกฝังนิสัยของคนไทยในสมัยสุโขทัยให้มีความสงบและมีศีลธรรมเพื่อความร่วมมือ ร่วมเย็น ของผู้คนในสังคม ศิลปินได้จารึกด้วยตัวหนังสือไทย ทำให้คนรุ่นหลังได้ทราบเหตุการณ์ต่าง ๆ ของพระมหากษัตริย์และสังคมว่าเป็นอย่างไร ภูมิปัญญาในการประดิษฐ์ตัวอักษรไทยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช มีลักษณะพิเศษมีการสร้างคำ สระมาเรียงอยู่ ในระดับเดียวกับพยัญชนะทำให้เกิดความสะดวกต่อการพิมพ์ในยุคต่อมาและเป็นรากฐานของ ตัวอักษรไทยที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้

กรุงสุโขทัยเจริญรุ่งเรืองสูงสุดสมัยพ่อขุนรามคำแหงและค่อย ๆ เสื่อมลงเรื่อย ๆ โดยมีสาเหตุสำคัญ คือ การแย่งชิงราชสมบัติระหว่างเชื้อพระวงศ์ของสุโขทัย พระมหากษัตริย์ของสุโขทัยสมัยต่อมา ทรงสนพระทัยทางด้านศาสนามากกว่าการป้องกันประเทศ และการสถาปนาของอาณาจักรอยุธยา มีความเข้มแข็งมากขึ้น จึงผนวกอาณาจักรสุโขทัยเป็นอาณาเขตเดียวกัน

แบบทดสอบหลังเรียน

เรื่อง ภูมิปัญญาไทย และการสิ้นสุดของอาณาจักรสุโขทัย

๑. เพราะเหตุใดเครื่องสังคโลกของกรุงสุโขทัยจึงมีชื่อเสียงและได้รับความนิยม

- ก. เพราะต่างประเทศให้ความสนใจ
- ข. เพราะเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่หาได้ยาก
- ค. เพราะได้รับการรวมวิธีการผลิตใหม่ ๆ จากอินเดีย
- ง. เพราะมีการปรับปรุงลวดลายใหม่ให้สวยงามอยู่เสมอ

๒. อาณาจักรสุโขทัยถูกผนวกรวมกับอาณาจักรอยุธยาอย่างสมบูรณ์ในรัชสมัยใด

- ก. พระบรมราชาธิราชที่ ๒
- ข. พระบรมไตรโลกนาถ
- ค. พระรามาธิบดีที่ ๑
- ง. สมเด็จพระรามาเมศวร

๓. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาของคนไทยในด้านการใช้ตัวอักษรไทย คือ

- ก. การเผยแพร่พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทแบบลังกาวงศ์
- ข. เกิดจิตสำนึกในความเป็นชาติไทยที่มีสิ่งที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
- ค. ความสามารถในการจารึกตัวอักษรลงบนแผ่นศิลาเป็นครั้งแรก
- ง. ความต้องการการตอบสนอง ความต้องการอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์

๔. สาเหตุที่เป็นจุดเริ่มต้นของความแตกแยกภายในอาณาจักรสุโขทัย คือข้อใด

- ก. การสร้างความริ้นแค้นในหมู่ราษฎร
- ข. การมุ่งแต่จะค้าขายกับต่างประเทศ
- ค. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมาก
- ง. การขาดความสามัคคีต่อกัน

๕. แนวคันดินสำหรับบังคับน้ำ ในสมัยสุโขทัยเรียกว่า

- ก. ทำนบพระร่วง
- ข. ศรีดงกั
- ค. ดระพัง
- ง. ท่อระบายน้ำ

๖. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ภูมิปัญญา มีหลายประการ ยกเว้น ข้อใด

- ก. เพื่อเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต
- ข. เพื่อความมั่นคงของอาณาจักร
- ค. เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากธรรมชาติ
- ง. เพื่อเป็นเกียรติประวัติแก่คนรุ่นหลัง

๗. เป้าหมายสำคัญในการผลิตเครื่องสังคโลกของสุโขทัย คือข้อใด

- ก. ให้เป็นผลงานศิลปะ
- ข. แจกเป็นที่ระลึก
- ค. นำไปประดับวิหาร
- ง. จำหน่ายเป็นสินค้า

๘. ข้อใดเป็นภัยต่อความมั่นคงของอาณาจักรสุโขทัยมากที่สุด

- ก. การแผ่อำนาจของมอญ
- ข. การแผ่อำนาจของล้านนา
- ค. การแผ่อำนาจของอยุธยา
- ง. การแผ่อำนาจของเขมร

๙. “รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หินอ่อนสีเขียวอมเทา ใช้สำหรับให้พระสงฆ์ นั่งแสดงธรรมในวันพระ”
ในสมัยสุโขทัย เรียกว่าอะไร

- ก. อาสนะ
- ข. แผ่นศิลา
- ค. พระแท่นมั่งคศิลาบาตร
- ง. ศิลาจารึก

๑๐. หากกรุงสุโขทัยจะค้าขายกับอินเดียและอาหรับ ควรจะใช้เส้นทางคมนาคมในข้อใด

- ก. เส้นทางถนนพระร่วง – ชากังราว
- ข. เส้นทางสุโขทัย – เมะตะมะ
- ค. เส้นทางสุโขทัย - อ่าวไทย
- ง. เส้นทางสุโขทัย - ศรีลังกาลัย

ทำเสร็จแล้ว ตรวจสอบคำตอบ
จากเฉลยในภาคผนวก
ได้เลยครับ

บรรณานุกรม

ปิยะโรจน์ เลี้ยวไพโรจน์. ๒๕๔๖. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ม.๑. กรุงเทพฯ :
รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.

ณรงค์ พ่วงพิศ และคณะ. (ม.ป.ป.). ประวัติศาสตร์ ม.๑. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ :
อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด.

ดนัย ไชยโยธา. ๒๕๔๖. ประวัติศาสตร์ไทย : ยุคก่อนประวัติศาสตร์ถึงสิ้นอาณาจักรสุโขทัย.
กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

น้อม งามนิสัย และคณะ. ๒๕๔๕. สังคมศึกษา ช่วงชั้นที่ ๓ ชั้น ม.๑ - ๓. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์ประสานมิตร.

พลาดิษฐ์ สิทธิธัญกิจ. ๒๕๔๗. ประวัติศาสตร์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.

ไพฑูรย์ มีกุล และทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม. ๒๕๔๗. หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน
ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ช่วงชั้นที่ ๓ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.

วีณา เอี่ยมประไพ และคณะ. สื่อการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม : สมุทธธัมมมาตรฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๑,
กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์ อจท.

เพ็ญสุรัตน์ หอมแย้ม และคณะ. ๒๕๕๐. สรุปหลักสังคมศึกษา ม.ต้น (ประวัติศาสตร์).
กรุงเทพฯ : อมรการ พิมพ์.

สมนึก ปฏิปทานนท์. (ม.ป.ป.). สังคมศึกษา ช่วงชั้นที่ ๓ ชั้น ม.๑ - ม.๓. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์ภูมิบัณฑิต.

สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. ๒๕๔๖. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด.

<http://th.wikipedia.org/wiki>. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๑.

http://www.sukhothai.go.th/tour/tour_01. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๑.

<http://www.panyathai.or.th/wiki/index>. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๑.

<http://www.commons.wikimedia.org>. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๑.

<http://www.prachataiboard1.info/board/id/13255>. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๑.

<http://www.legendhasukhothai.com>. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๑.

ภาคผนวก

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง ภูมิปัญญาไทย และการสิ้นสุดของอาณาจักรสุโขทัย

๑. ง

๒. ข

๓. ง

๔. ก

๕. ก

๖. ก

๗. ง

๘. ข

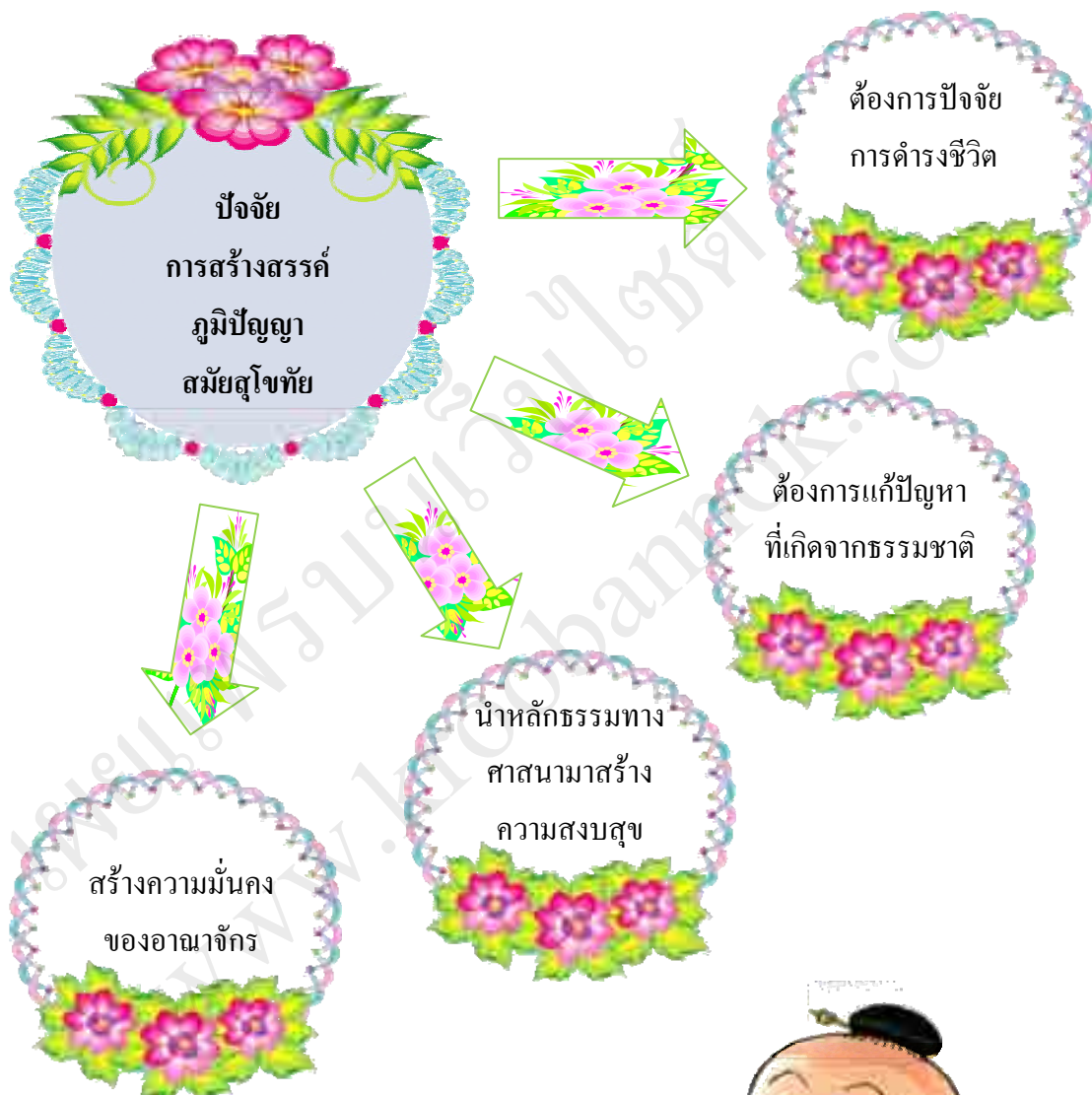
๙. ง

๑๐. ก

เจดยกิจกรรมที่ ๑

เรื่อง ป้จัยการสร้จสรรค์ ภูมิปัญญาสมัยสุโขทัย

เฉลยกิจกรรมที่ ๒

เรื่อง ผลงานการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาสมัยสุโขทัย

คำ	ความหมาย	เหตุผลที่สร้างหรือสนับสนุน
สรีดภงค์	แหล่งรับน้ำหรือเก็บกักน้ำ	แก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในอาณาจักร
ตริบูร	กำแพงดินสามชั้น	ใช้ป้องกันข้าศึกศัตรูและระบายน้ำ
ถนนพระร่วง	ถนนสายแรกที่ใช้ในการขนส่งภายในอาณาจักรสุโขทัย	สะดวกในการค้าขายและแลกเปลี่ยนสินค้า
ไตรภูมิพระร่วง	หนังสือศาสนาเล่มแรกของสุโขทัย	เป็นเครื่องมือปลูกฝังศีลธรรมส่งผลให้สังคมสงบสุข
พระแท่นมนังคศิลาบาตร	แท่นหินอ่อนสี่เหลี่ยมหน้าประตูเมือง	<ul style="list-style-type: none"> - พระสงฆ์ใช้นั่งแสดงธรรมในวันธรรมสวนะ - พ่อขุนรามคำแหงใช้นั่งตัดสินคดีความ

เฉลยกิจกรรมที่ ๓

เรื่อง ผลงานการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาสมัยสุโขทัย

2	4	12
---	---	----

3	5	8	11
---	---	---	----

1	7	10
---	---	----

6	9
---	---

เฉลยกิจกรรมที่ ๔
เรื่อง การสิ้นสุดของอาณาจักรสุโขทัย

๑. ง

๒. จ

๓. ก

๔. ข

๕. ก

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน
เรื่อง ภูมิปัญญาไทย และการสิ้นสุดของอาณาจักรสุโขทัย

๑. ง

๒. ก

๓. ข

๔. ง

๕. ก

๖. ง

๗. ง

๘. ก

๙. ก

๑๐. ข

กระดาษคำตอบ

กระดาษคำตอบแบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน เอกสารประกอบการเรียน

รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ส ๓๑๑๐๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ชุด ประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัย

เล่มที่ ๗ ภูมิปัญญา และการสิ้นสุดของอาณาจักรสุโขทัย

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

ก่อนเรียน

ข้อ	ก	ข	ค	ง
๑				
๒				
๓				
๔				
๕				
๖				
๗				
๘				
๙				
๑๐				

หลังเรียน

ข้อ	ก	ข	ค	ง
๑				
๒				
๓				
๔				
๕				
๖				
๗				
๘				
๙				
๑๐				

คะแนนที่ได้.....

คะแนนที่ได้.....

แบบสรุปผลการเรียน เรื่อง ภูมิปัญญาไทย และการสิ้นสุดของอาณาจักรสุโขทัย

เลขที่	คะแนนทดสอบก่อนเรียน (๑๐ คะแนน)	คะแนนกิจกรรม (๓๕ คะแนน)	คะแนนทดสอบหลังเรียน (๑๐ คะแนน)
๑			
๒			
๓			
๔			
๕			
๖			
๗			
๘			
๙			
๑๐			
๑๑			
๑๒			
๑๓			
๑๔			
๑๕			
๑๖			
๑๗			
๑๘			
๑๙			
๒๐			